

sum de terra, & dicitur Adam de *Adamo*, quod significat terram, ut tradit Tostatus in *c. 5. Genes. ante questionem primam*; sicut à Latinis dicitur homo ab *humo*, ut tradunt communiter Doctores. Adam formatum fuisse in campo damasceno loco quodam campestri juxta civitatem Hebron, quæ non erat quando Adam formatus est, sed multo post condita fuit in loco distanti ab Jerusalem, 16. milliariibus, sive octo leucis, tradunt varii apud Tostatum in *c. 1. Genes. q. 22. & in c. 13. q. 834.* Dicuntque ipsi, Adam ibidem visisse postquam ejectionis fuit de Paradiso, ibique etiam sepultum fuisse, quod tamen non admittit ipse Tostatus in *cit. cap. 138. & multi alii*, ut infra patebit.

27 Adam creatus fuit in ætate perfecta, qua posset generare; nam formati Adam & Eva, dixit illis illico Deus: *Crescite, & multiplicamini*; *Genes. cap. 1. n. 28.* Non tamen certo constat in quibus annis initio mundi computanda esset ætas juvenilis apta perfecte ad generandum: aliqui enim eam reponunt inter trigesimum annum, & quadragesimum, dicuntque in ea ætate Adamum creatum fuisse; quia Christus resurrexit: alii verodiciunt, vitam post tunc fuisse longissimam, & quamlibet ætatem fuisse longiorem, quam nunc; ideoque pueritiam, & adolescentiam fuisse longius productas, tardiusque accessisse juventutem: unde volunt eam computari debere circiter quinquagesimum annum, qua ætate dicunt formatum fuisse Adamum, ex quo inferunt, & quidem meo judicio probabiliter, quod Adam longius vixerit aliquo modo omnibus hominibus, quia licet Mathusalem vixerit nonaginta novem annis, & Adam tantum nonaginta triginta, cum tamen ætas, qua creatus est, correspondat quinquagesimo anno, sic vita Adam longior fuit: ætate saltem perfecta vita ipsius Mathusalem.

28 Eva producta fuit de costa Adami, textu claro in *cit. cap. 2. Genes. num. 21. & 22. ibi: Tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea, & edificavit Dominus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Et quidem producta fuit ex costa Adami, seu de latere ejus, ut advertunt Sancti Patres, & Interpretes, ne aut domina, si de capite, aut ancilla, si de pedibus, sed de medio produci debuit, ut socia viri mulier intelligatur.

30 Nec ex sola costa, sed etiam ex carne Adami producta fuit Eva, ut notant communiter Doctores, id deducentes ex verbis ipsius Adami *Genes. cap. 8. num. 23. ibi: Dixitque Adam, hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est.*

31 Costa illa quamvis fuerit Adamo necessaria, ut erat caput naturæ humanæ, & ut ex ipsa formaretur Eva, erat tamen ei superflua quantum ad integritatem individui, quia ut recte ex communiori Doctorum advertit Tostatus in *cap. 13. Genes. quest. 357. 358. & 359.* Adam habuit à principio plures costas, quam nos, & plures in uno latere, quam in alio; & ablata illa, manserunt ei tot, quot nobis, & pares in utroque latere dispositæ ordine suo: & ratio est, quia si Adam tot costas habuisset, quot nos, mansisset Adam deficiens in una costa, quod non est dicendum, ne admittatur defectus in formati à Deo, præsertim in eo, qui fuit primus, & supernaturaliter formatus; tum quia Deus replevit carnem pro ea, quod non fecisset, si costa illa fuisset Adamo necessaria quoad integritatem individui, quia ibi posuisset aliam costam. Cum ergo Deus produxerit loco dictæ costæ, sequitur, quod illa costa fuerit illi superflua, & adhuc sine illa tot haberet costas, quot nos, ne maneret defectus in individuo sic perfecte constituto, & minores haberet costas, quam natura exigit ad sui perfectionem, & integritatem, ad quam 24. requirit tradunt Physiologi, & Medici dicentes, corpus nostrum 24. costis duodenis utrovis in latere esse constructum & coagmentatum. Tum etiam quia si illa costa fuisset necessaria Adamo quantum ad integritatem individui, deberet resurgere in ipso Adamo, sicut manus abscessa alicui resurgit in ipso; & tunc non resurgeret in Eva; unde non posset resurgere Eva, quia id quod materialiter ipsa erat, resurgeret in Adamo: quod non est dicendum, quia ipsa resurgit in Eva, cum sit de integritate ejus individui, tamquam principalis

materia ipsius, ut notat Tostatus *cit. quest. 357.*

Unde concludendum est cum ipso Tostato *cit. q. 359. & communiori Doctorum*, quod Adam formatus fuit cum pluribus costis in uno latere, quam in alio, nempe ut dicitur etiam alii plures, cum tredecim in sinistro latere, sicut habuit plures costas, & quam nos; erantque in ipso una superabundans, quam Deus produxerat ex industria, ut illam postea detraheret, & formaret inde mulierem, qua ablata, & inde formata Eva, remansit in utroque latere Adami per costarum numerum, & fuerunt tot, quot in nobis; sicutque illa costa erat superflua Adamo quoad integritatem sui individui, quamvis ei fuerit necessaria, ut erat caput naturæ humanæ, ut ex ipsa formaretur Eva. Unde non videtur sequenda opinio aliquorum volentium, quod femine habeant unam costam plusquam viri, ut inter alios tenuit D. De Ivigne in *novo dictionario theologico historico &c. Gallico idioma impresso*, verb. *Adam*. Hoc enim dato perfectius esset corpus femine, quam viri, quod est contra rationem, & experientiam.

Solus Adam creatus fuit, & ex ipso Eva, quia conveniens fuit formari feminam ex masculo, ut generis humani unicum esset principium. Unde S. Paulus *Adior. cap. 17. num. 26.* dicit, quod Deus ex uno homine fecit omne genus hominum.

Hinc solum peccatum Adæ, & non Evæ transit in omnes homines, ut dicit Apostolus *ad Roman. cap. 5. num. 12. ibi: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*: ubi, ut vides, Apostolus non facit mentionem nisi de peccato Adami, & nullimode de peccato Evæ, quamvis ipsa prius peccaverit, cum comederit, & dederit viro suo, qui & comedit: Ratio autem hujus est, quia licet Eva peccaverit, & quidem gravissime, tamen peccatum ejus non potuit transire in nos, neque per ejus peccatum venit mors in nos; nec dicimus nos peccasse in Eva, sicut in Adamo; quia Eva non est principium totius humani generis, sicut Adam: solus enim Adam est principium totius humani generis, quia in illo solo fuit tota natura humana; nam quidquid pertinet ad naturam humanam, in quocumque sit, fuit in Adam, & ideo vere est principium, quia totam naturam continet in se. In ipso enim erat id, quod ipse erat, & in eo fuit quidquid derivatum est in alios, scilicet Evam, & posteros, quod non potest dici de Eva, quia non fuit in ea tota natura humana aliquando, quia non fuit in ea natura humana Adæ, neque aliquid ejus, neque fuit principium totius humani generis quantum ad nos, quia non est principium totaliter nostri, sicut Adam, quia in ipso fuit id, quod nos accepimus ab Eva, & quod accepimus ab eo; nam quod accepimus ab Eva, erat in ipso in quantum de eo formata fuit Eva, & quod ab ea derivatum est per commixtionem, in ipso erat; & ita nihil nos habemus, aut accepimus, quod non fuerit ab Adam, & aliquid accepimus, quod non fuit in Eva, ac per consequens ipsa non est principium totius generis humani, neque quantum ad nos, sicut est Adam. Ideo rectissime dixit Apostolus quod omnes in Adam peccaverunt, & non dixit, quod peccaverunt in Eva, quia in ista non fuit tota natura humana, sicut fuit tota in illo, & per hoc Adam peccans, non solum peccabat ut unus singularis homo, sed ut homo continens in se omnes homines, quia omnes eramus in eo, in quantum omnes descendimus ex eo; & sicut si omnes peccaremus, omnibus imponeretur poena, ita cum omnes essemus in Adam, omnes, peccante illo, peccavimus; & omnes obligationem mortis contraximus, sicut ille, ut dicit Apostolus *cit. Epist. ad Roman. cap. 5. num. 14. ibi: Regnavit mors... etiam in eis, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ.* De Eva autem non potuit id dici, quia ipsa erat solum ut persona singularis, & non ut continens totam naturam humanam, & ideo cum non essemus in ea, non peccavimus omnes, peccante ea; sed solum ipsa peccavit, eique soli suum fuit peccatum imputatum.

Adam

Adam corpus, secundum aliquos veteres Ecclesie Patres, dicitur formatum ex quatuor mundi partibus, eo quod juxta Græcum idioma singulæ vocabuli *Adam* literæ inchoent singulas quatuor mundi præcipuas partes, nempe Orientem, Occidentem, Aquilonem, & Meridiem, ut expendit S. Cyprianus, vel quisquis est auctor libri de *montibus Sina, & Sion ad verus Judæos*, ibi. Hebraicum Adam in latino interpretatur terra caro facta, eo quod ex quatuor cardinibus orbis terrarum pugno comprehendit terram, sicut scriptum est: *Psalmo mensus sum celum, & pugno comprehendi terram, & finxi hominem ex omni limo terræ, ad imaginem Dei feci illum; oportuit illum ex his quatuor cardinibus orbis terra nomen in se portare Adam.* Invenimus in *Scripturis per singulos cardines orbis terra esse à conditore mundi quatuor stellas constitutas in singulis cardinibus: Prima stella orientalis dicitur Anatole: Secunda occidentalis dicitur Dysis: Tertia aquilonis dicitur Aretos: Quarta meridiana dicitur Mesembria.* Ex nominibus stellarum quatuor de singulis stellarum nominibus tolli singulas literas principales. De stella Anatole A. De stella Dysis D. De stella Aretos A. De stella Mesembria M. In his quatuor literis cardinalibus habes nomen Adam. Idipsum confirmat S. August. *tract. 9. & 20. in Joannem*, ubi sic ait: "In Adam vocabulo quatuor orbis terrarum partes per græcas applicationes demonstrantur: si enim græce dicantur Oriens, Occidens, Aquilo, Meridies, sicut eas plebrisque locis Scriptura commemorat, in capitibus verborum invenis Adam." Et idem docet Salmeron *Prologomeno 7. in Evangelicam historiam.* Sytus Senensis *lib. 3. Bibliot. Pererius in primum Genesim*, & alii.

38 Adam vocat uxorem suam Evam, eo quod futura esset mater cunctorum viventium: *Genes. cap. 3. numer. 20. ibi: Et vocavit Adam nomen uxoris sue Eva, eo quod mater esset cunctorum viventium.* In Hebræo habetur *Hava*, quod descendit de *Hai*, id est, vita, quia ut reditur ratio in litera, ipsa est mater cunctorum viventium: ante commissam culpam denominaverat Adam uxorem suam nomine naturæ, scilicet *viraginem*, quia de viro sumpta: *Genes. cap. 2. num. 23. ibi: Hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est: nunc vero post commissum peccatum denominat eam Evam à miseria, quia miserorum omnium mater futura erat, & miseris faciat populos peccatum, ut expresse dicitur *Proverb. cap. 14. num. 34. & advertunt Lyranus in cap. 3. Genesim, & Abulensis ib. quest. 22.* Hinc pie aliqui dicunt apte vocari Evam, quæ fuit nomine alludat ad ejulationem parvulorum ex Eva prognatorum; masculi enim recenter nati ejulando dicunt A, femine vero dicunt E, unde Poeta:*

Dicit E vel A quotquot nascuntur ab Eva.

39 Adam extra Paradisum fuit formatus, & Eva intra Paradisum, *cap. Illud autem q. distind. 40.* ubi ex Ambrosio *lib. de Paradiso cap. 4.* sic expresse habetur: "Illud autem animadvertite, extra Paradisum vir factus est, & mulier intra Paradisum, ut advertat, quod non loci, & generis nobilitate, sed virtute unusquisque gratiam sibi comparat. Denique extra Paradisum factus, hoc est inferiori loco vir melior invenitur, & illa, quæ in meliore loco, hoc est, in Paradiso facta est, inferior reperitur."

40 Non autem ideo formata fuit Eva in Paradiso, quia dignior, sed quia viri formata de latere Adami existentis in Paradiso. Sic expresse Tostatus in *cap. 13. Genes. quest. 136. & alii passim.* In ipso autem terrestri Paradiso semel tantum posuit Deus Adam, licet alicui videatur, quod bis, ex quo bis id indicetur in *cap. 2. Genesim*, ubi num. 8. dicitur: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat; & infra num. 15. dicitur iterum: Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in Paradiso voluptatis: hæc enim ad unam tantum positionem referri debent; nam utitur Scriptura anticipatione, & recapitulatione, ut recte, & late ostendit doctissimus Abulensis in *cap. 13. Genesim q. 199.**

Adam, & Eva, violato Dei præcepto de non comedendo fructu ligni scientiæ boni & mali, appetentes scientiam divinæ similem, juxta falsam diabolici serpentis promissionem, *Genes. cap. 3. num. 5. ibi: Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicuti Dei scientes bonum, & malum;* ejectioni sunt à Paradiso, *Genes. cit. cap. 3. Unde Deus ibid. n. 22. decepto Adamo, scientiam, qua Deo similis fieret, frustra expetitam, pulchra ironia, & sarcasmo exprobat: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum.*

Qua vero die, qua hora Adam & Eva comederint 43 de fructu vitæ, qua item expulsi sint à Paradiso, non satis constat. Beda enim, Marianus, Scotus, & plurimi alii apud Tirinum *tom. 1. in chronico sacro c. 48. concl. 5.* dicunt, Adamum & Evam eadem die & creatos à Deo, & lapsos, & à Paradiso expulsos fuisse, nempe die 23. Martii. Alii apud Gervasium Tilberien. *lib. de civit. imperialibus decisione prima, & Abulensis in c. 13. loc. cit. quest. 606.* dicunt per septem tantum horas mansisse in Paradiso, & propter hoc volunt, quod septem sint psalmi penitentiales, ad assignandas septem illas horas. Alii apud Abulensem *loc. cit. q. 608.* tenent, quod Adamus & Eva fuerint de Paradiso ejectioni hora decima, & manserint novem horis in Paradiso, quia Christus tantum duravit tormenta patiendū, quamdiu fuerunt Adam, & Eva in Paradiso: & ideo quia Christus perseveravit usque ad horam nonam diel, & tunc expiavit; sic Adam & Eva perseveraverunt novem horis in Paradiso, & hora decima ejectioni sunt. Alii tandem apud Abulensem *loc. cit. q. 611. Pererium q. 2. in tertium cap. Genesim, & Frassen. tom. 2. tract. 3. Theolog. disp. 3. art. 2. quest. 2.* sustinent, quod non fuerint eodem die formati, & de Paradiso ejectioni, sed pluribus diebus in Paradiso mansisset: quæ opinio teste Frassen. & Pererio *loc. cit. & alii*, est communior inter Doctores. Ex hæc sententia videtur conformis ipsimet Sacræ Scripturæ. Ex quo enim serpens *Genes. cap. 3. n. 1. dixerit Evæ, cur præcepit vobis Deus, ut non comederitis de omni ligno Paradisi? signum est, quod per aliquot dies observaverit Adam & Evam ex omnium arborum fructibus solitos fuisse comedere, uno excepto fructu arboris scientiæ boni, & mali, à quo videbat eos sese religiose abstinere; quod utique Eva confirmasse videtur, dum *Genes. cap. 3. n. 2. serpentis respondit: De fructu lignorum, que sunt in Paradiso vescimur, dicendo enim vescimur, nihil aliud dicere voluit, nisi vesci solemus; quamvis tamen Hebraice legatur vescimur in futuro tempore.**

Tum quia non videtur verosimile tam multa & varia, quæ inter creationem Adam, & ejectionem ejus à Paradiso narratur facta *c. 1. 2. & 3. Genes.* intra unum solum diem coarctari. Primum quidem formatus est Adam extra Paradisum: deinde in Paradisum introductus est, fuitque ei datum à Deo præceptum de non comedendo de ligno scientiæ boni & mali. Post hæc adducit Deus omnia animalia ad Adam, quorum singulis, considerata cunctusque eorum vi & natura, congruentia nomina imposuit; cumque in eis nullum reperiret Adam simile, & idoneum ad societatem vitæ, prolisque generationem adjutorium, ex ejus latere formata est Eva, & sibi tradita in adjutorium, & uxorem. Deinde cum adhuc versarentur ambo in Paradiso sine ullo aut nuditate sæ pudore, aut externi incommodi vel molestiæ perpressione, serpens multis sermonibus tentavit Evam, quæ ejus falsis decepta promissis, arborem veritatem adit, ejusque curiose spectata, & considerata pulchritudine, decepit fructum, comedit, porrexitque ad Adam, & sic blanditiis eum induxit ad manducandum: sicut peccata vitæ ipsa, & Adam, & sibi apertis oculis, cognita sua nuditate, erubuerunt, feceruntque sibi perizoniata; & post hæc omnia venit Deus ad eos post meridiem, & graviter redargutos ejectioni de Paradiso: tam multa autem & varia longa facta in unum solum diem includi potuisse non est verosimile, sicutque probabilius est Adam & Evam non uno solo die mansisse in Paradiso, ut videtur sensisse Sanctum etiam Augustinum *lib. 11. de Genesi cap. 31. & lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione*

ca-

opinionem ad asserit. ut patet ex præcis ejus verbis, ibi: *E contra Adam (ut asserit) incivitate Arbæ tumulatus est.*
 55 Non negaverim tamen, quod sit etiam satis probabile, quod in *Josue cit. c. 14. n. 15.* accipiat *Adam* maximus pro primo parente, quem Sacra Scriptura excellenter, vel appropriate vocavit solum Adam, qui est maximus, cum sit pater, & origo totius generis humani, & situs sit inter Enacim, id est, sepultus in urbe Hebron in terra Giganthum, ut vult Tostatus citatus in *cit. c. 14. Josue q. 10.* asserens, quod iste sit verior, & communior sensus, quem fere omnes Catholici tenent: Nam, ut prosequitur ipse, Adam vixisse perhibetur apud Urbem Hebron, & ibi finivisse dies suos, ibique sepultum fuisse cum Eva conjuge sua, & ibi quoque formatum fuisse; sic quoque testantur etiam gentes, quæ hunc habitant apud urbem Hebron: & ab antiquo hujus testimonium esse vallis quoque quædam apud urbem Hebron, quæ ab incolis vulgariter vallis lacrymarum appellatur, eo quod Adam centum annis Abel filium suum occisum flevit, quousque ab Angelo admonitus est, ut cognosceret Evam uxorem suam: De hoc in libro de situ Terræ Sanctæ: de hoc etiam Josephus libro primo antiquitatum; & quia in nullo alio loco factum fuerat de sepulchro Adæ, voluit hic tangere Scriptura. Et concordat ista expositio valde superiori literæ: Nam urbs Hebron vocata est *Cariath Arbe*, id est, *Civitas quatuor virorum*, scilicet *Patriarcharum*: de tribus eorum, scilicet Abraham, Isaac, & Jacob constabat *Genes. cap. 39.* quod ibi sepulti erant: de Adam autem nequaquam: ideo additum est hic de quarto viro, & dicitur quod iste est Adam maximus, id est, *Protoplastus*. Quidquid autem veritas sit, constat, quod litera nostra intenderit istum sensum; nam si litera nostra intenderit pro aliquo homine, non posuisset nomen Adam, quod apud Latinos ponitur tamquam proprium: sed diceretur homo maximus ibi situs inter Enacim, & tamen posuit Adam, ideoque intellexit de illo primo, quem vocat Adam, & non hominem nomine latino communem. Sic totaliter ad litteram Tostatus, *loc. cit.*

56 Paradisus est vox ex hebræo *Pardes* deducta: *Pardes* enim hebræice significat pomarium, aut viridarium juxta illud *canticor. 4. Emissionis tue Paradisus* (hebræice *Pardes*) *malorum puniceorum*, ex qua voce Græci *Paradisos*, & Latini *Paradisus* effecerunt; & Græci hanc vocem *Paradisos* ab Orientalibus, & Persis sua pomaria, & viridaria, seu hortos *Paradisos* nuncupantibus, derivatam volunt; ac Septuaginta Interpretes etiam hac voce *Paradisos* *Genes. 2. num. 8.* usi sunt ad viridarium Eden, id est, hortum deliciarum significandum; ut notat Calmet in *diccionario verb. Paradisus*: Unde in hebræo *Paradisus* non vocatur hortus absolute, & simpliciter, sed hortus deliciarum, scilicet *Ganeden*, quia *Gan* significat hortum, & *Eden* significat delicias, ut observat Tostatus in *cap. 13. Genes. quest. 8.* Hinc subsequitur ipse *ibidem*: quia locus ille, quem Scriptura *Genes. 2.* vocat *Paradisum*, erat locus deliciarum plusquam esset alius in tota terra, tractum est, ut vitam beatam in cælo, in qua sunt maximæ deliciae, & omne bonum, vocemus *Paradisum*.

57 In quam parte mundi fuerit consitus Paradisus terrestris, non satis constat, cum varie fuerint, & sint circa hoc Scripturæ opiniones, quibus brevitas gratia relicta, dicimus, quod probabilis Paradisus terrestris consitus fuit in confinibus Mesopotamiæ, & Arabiæ Orientalis partem longe à Chaldaea, & Syria Damascena. Sic communior inter Recentiores sententia, teste Frassen 1. 2. *Theol. tract. 3. disp. 2. art. 1. q. 2.* eamque pluribus probant Sixtus Senensis *lib. 5. Bibliothecæ annotation. 34.* Cornelius à Lapide in 2. *cap. Genes. Maldonatus in cap. 27. Matthæi vers. 44.* Genebrardus *lib. 1. Chronographiæ, Pererius lib. 3. in Genes. num. 122.* & plures alii. Et fere omnes tum veteres, tum recentiores, ut testatur sapientissimus Tiranus in *cap. 5. Genes. vers. 24.* & fatentur apud ipsum *ibid.* etiam Pererius, Viegas, Cornelius à Lapide, Salianus, & alii adducti ab ipso in *cap. 2. Genes. vers. 8.* colligitur ex *cap. 44. num. 5. Ecclesiastici*, ubi expresse dicitur: *Henoc placuit Deo, & translatus est in Pa-*

Regum cap. 19. num. 12. ubi habetur, quod Eden Regio jungitur cum Gosana, Aram, & Resph, quæ sunt in finibus Mesopotamiæ, vel Syriæ, ut tradunt fere cuncti Scriptores; adeoque cum Moyses asserat, Paradisum fuisse plantatum in Eden, stat clarum, quod in confinibus Mesopotamiæ, vel Syriæ, ubi est Eden, consitus fuerit Paradisus terrestris.

Tum quia ex *cap. 4. Genes. num. 16.* egressusque Cain à facie Domini habitavit profugus in terra ad Orientem plagam Eden, id est, versus Orientem ultra Mesopotamiæ Eden, ubi erat Paradisus, ut plures explicant cum Genebrardo *lib. 1. Chronographiæ, Frassen loc. cit. concl. 2.* Tostatus in *cap. 4. Genes. quest. 9.* Hinc Paradisum terrestris consitum esse in regione Eden sustinent plerumque Patres tam Græci, quam Latini, ac etiam plerique Hebræi apud Malvendam *lib. 1. de Paradiso cap. 18.* inter quos Moses Bar-cepia *lib. 1. de Paradiso cap. 21.* sic expresse habet: "Diximus Eden esse regionem spatiosam, amplam, amenam, variam: Paradisum vero locum esse pulchrum, fructuosissimum, præstantibus, laudabilibusque arboribus præ quibusvis aliis in tota Eden locis ornatum: Paradisum venim ejus regionis, quæ Eden dicitur, partem esse inter alias omnium præstantissimam, laudabilissimam, natque cultoribus suis commodissimam." Et Eusebius, ac S. Hieronymus in descriptione hebraicarum Urbium, & regionum sic aperte, & clare concludunt: "Eden Sacra Paradisi locus ad Orientem, quod in voluptatem, & deliciasque transferunt."

Quanta fuerit latitudo, & longitudo Paradisi terrestris, incerta res est; certum est tamen, quod debere esse sufficientis latitudinis, & longitudinis, ut capere posset homines, qui in ipso victuri erant, & ut ipsi homines per diversa loca vagarentur: Unde volunt aliqui, quod ambitus terrestris Paradisi fuerit quasi centum leucarum, & longitudo quasi triginta leucarum, vel paulo plus, quia in circulo, vel rotundo ita se habet longitudo, quæ est diameter ad lineam circumferentialem. Sic refert Abulensis in *cap. 2. Genes. quest. 90.* qui tamen in *Genes. cap. 13. quest. 98.* sic habet: "Quibus apparet, quod Paradisus esset terra aliquantum lata, tamen non multum; non enim videretur quod oportet habere majorem magnitudinem, quam habet Insula, scilicet in latitudine tres, vel quatuor leucas, in circuitu autem duodecim, aut parum plus;" quamvis eruditissimus Vincentius Fuga in *compendio notitiæ Orbis Sacri, & profani in principio* de ipsius Abulensis opinione sic dicat: "Circa Mesopotamiæ fines Dominus hunc hortum plantavit, latitudine, si Abulensis credimus, duodecim mille passuum, ambitu sex & triginta mille." Frassen autem *loc. cit. art. 2. quest. 3. concl. 1.* concludit, quod probabilis est, Paradisum terrestris nec ita arctum, nec ita spatiosum fuisse, ut ad quindecim, aut viginti leucas exccsserit: & colligit ex S. Augustino *lib. 8. in Genes. cap. 10.* ubi ait: *Neque enim exiguus locus erat Paradisus, quem totum fons irrigabat: & ex Mose Bar-cepia lib. 2. de Paradiso c. 15. & 28.* ubi habet: Paradisus dicebatur accommodatissimus ad habitationem, oblectationemque hominum; sed quanta fuerit hujus amplitudo, satis arguit fluvius magnus, qui ex ipso effluebat, & postquam elapsus esset, dividebatur in quatuor flumina; si enim fluvius ipse magnus erat, manifestum est Paradisum, quem irrigabat, magnum spatiosumque fuisse.

Paradisus terrestris adhuc subsistit; sic communior & 60 probabilior Sanctorum Patrum, aliorumque Doctorem opinio, inter quos præsertim Sanctus Epiphanius *lib. 8. adversus hæreses cap. 5.* Sanctus Augustinus *lib. 2. de peccato originali cap. 23.* Tertullianus *lib. de Anima cap. 55.* Sixtus Senensis, Delrius, Bellarminus, Gregorius à Valentia, Malvenda, Suarez, & fere omnes tum veteres, tum recentiores, ut testatur sapientissimus Tiranus in *cap. 5. Genes. vers. 24.* & fatentur apud ipsum *ibid.* etiam Pererius, Viegas, Cornelius à Lapide, Salianus, & alii adducti ab ipso in *cap. 2. Genes. vers. 8.* colligitur ex *cap. 44. num. 5. Ecclesiastici*, ubi expresse dicitur: *Henoc placuit Deo, & translatus est in Pa-*

Paradisum, ut det gentibus penitentiam, & ex 4. Regum c. 2. n. 1. ibi: *Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in caelum;* & n. 11. ibi: *Et ascendit Eliam per turbinem in caelum;* id est, aëreum, & ex regione aëris mox translatus est in Paradisum terrestris, ut docent passim sacri Interpretes, & præsertim Doctissimus Tiranus in 4. *Reg. cap. 2. vers. 11.* ubi dicit, quod Paradisum adhuc extare tenent præter jam citatos, etiam S. Irenæus, Isidorus, Hieronymus, & Eliam extare, & vivere in Paradiso terrestri, ut in fine mundi contra errores, & falsitates Antichristi prædicent hominibus penitentiam, & eos in vera Fide, & lege confirmant, tenet & testatur de communi Eruditissimus Clericatus nelle *Spiche vulgari idiomate raccolte verb. Elia, & Henoch, juxta illud cit. cap. 44. n. 5. Ecclesiastici* de Henoch, ibi: *Us det gentibus penitentiam, & prædicationem, Malachias cap. 4. num. 5.* de Elia, ibi: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis, & convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum,* ubi ad probationem existentia adhuc Paradisi terrestris, & superviventia inibi Henoch, & Elia, refert sequentem successum, qui ex ipso hic literaliter ad uberiorem notitiam datur.

61 "Gravioso est quod successu de Venerando Fra Benedetto d'Arezzo, uno dei primi Religiosi, & Figliuoli spirituali del glorioso Patriarca S. Francesco d'Assisi, che si legge nell'istoria Cronologica dei Padri Francescani di Gerusalemme, scritta del Padre Fra Giovanni da Calahorra, Minor Osservante della Provincia di Burgos nel libro secondo, è da noi raccontata nella nostra prima età del mondo *Rag. 13. pag. 124. & 125.* Il successo è questo. Essendo stato mandato esso Vener. Fr. Benedetto d'Arezzo oltre il mare nell'Africa à predicare la Santa Fede à Saracini, ed à reggere diversi Conventi ivi fondati di Frati del suo Ordine, dopo avere faticato per molti anni con gran profitto dell'anime, è vantaggio della Religione, risolse ritornare in Italia, per ritirarsi à vivere in una povera Cella, ed attendere alla contemplazione dell'eterna vita. Or tenne da alcuni Marinari, benchè infedeli, d'entrare nella loro Nave, che stava per partire à momenti verso l'Italia, come da lì à poco si fece. Alla metà del viaggio insorse una tempesta così fiera, che facendo temere à quei Mori il naufragio, per iscansarlo, cominciaronò à gittare in mare tutte le Mercanzie, che nella Nave avevano, è fatti rabbiosi da tale sfortuna, essendo infedeli, presero àncò il povero Frate Benedetto d'Arezzo, che gettarono nel mare, benchè con poco loro profitto, perchè in gastigo della loro empietà, la Nave si sommerse, è si annegarono tutti. Il Vener. Fra Benedetto gettato nel mare, è caduto nell'acqua, fu subito preso per un braccio dal suo Angelo Custode, è sollevato in aria fu portato nel Paradiso terrestre, ove erano li due Santi Profeti Elia, ed Henoch. Questi restarono ammirati nel vedere un tale Religioso, vestito così poveramente, con una sola Tonica, è si aspra: Gli andarono incontro, lo salutarono, è gli richiesero, chi fosse, è come capitato in quel luogo? Fra Benedetto diede notizia ai medesimi della Religione instituita da San Francesco nella Chiesa Cattolica, il suo passaggio, è dimora fatta nell'Africa, il suo ritorno intrapreso verso Italia, la tempesta insorta nel mare, in cui era stato gettato fuori della Nave, à guida d'un altro Clona dai Saracini: è che dal suo Angelo, cavato dall'onde, vera stato portato in quel luogo. Richiedendo anch'esso, chi loro fossero? risposero, che erano Elia, ed Henoch, quali stavano in quel luogo benedicendo il Signore, è lo condussero in diverse parti à vedere le delizie di quella abitazione. Mentre Fra Benedetto stava mirando, ed osservando quanto quei due Venerabili gli dicevano, è mostravano, fu preso di nuovo nelle braccia dell'Angelo, con gran velocità portato per aria, fu collocato in Italia sulla riva del mare, è porto d'Ancona. Nello stesso tempo giunsero nel medesimo porto alcune altre Navi, che viaggiavano di

conserva con quella affondata, è sapendo i Marinari, che in essa vi era Fra Benedetto, restarono stupiti vedendolo sul porto sano, è salvo, mentre lo tenevano con tutti gli altri annegato. L'interrogarono in che modo avesse compito il viaggio, ed egli raccontò che loro la mirabile provvidenza Divina, è la custodia di lui tenuta dal suo Angelo Custode. Andò poi il Vener. Fra Benedetto al più vicino Convento de' suoi Frati, ove fu ricevuto con somma carità, è gaudio di spirito, è coll' avere intese le vicende del suo viaggio. Ma quei buoni Padri più solleciti della Santità della loro vita, che di scrivere le cose maravigliose vedute nel Paradiso Terrestre da Fra Benedetto, altro non notarono, che il successo suddetto, il quale però ci serve d'attestato, che li Profeti Henoch, ed Elia sono conservati in vita per tanti secoli dall'onnipotenza del Signore in quel luogo felice, incognito à' mortali."

Nec valet objicere illud *Genes. cap. 9. num. 19. & 20.* ibi: *Oportetque sunt omnes montes excelii sub uno pælo; quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat; adeoque Paradisus terrestris aquis diluvii dissipatus est; sicque modo non amplius extat.* Non valet, inquam, quia in eodem *cap. 7. Genes.* dicitur, universos homines aquis diluvii interisse, & remansisse solum Noe, & qui cum eo erant in arca, & tamen nemo admittit Henoch fuisse in arca reclusum, neque diluvii aquis perisse, adeoque sicut in hac universalis positione, *acquis diluvii interierunt omnes homines præter Noe, & qui cum eo erant in arca,* excipitur Henoch, ita excipitur Paradisi terrestris locus ab universali terræ alluvione. Tum quia valde probable est, quod Paradisus terrestris tempore diluvii servatus fuerit immunis, aquis undique ad latera sese attolentibus, & quasi in murum soliditatis, ut contigit Israelitis in mari rubro *Exodi cap. 14. num. 22.* ibi: *Et ingressi sunt filii Israel per medium siccis maris: erat enim aqua quasi murus à dextera eorum, & leva; ac pariter in Jordane, ut patet Josue cap. 3. & 4.*

Mundi tempora, seu ætates, alii dividunt in sex, 63 & alii in septem: In sex inter alios sic dividit Tiranus *tom. 1. in Chronico Sacro cap. 7.* ibi: Prima ætas mundi cepit ab Adamo, & duravit usque ad finem diluvii annis 1656. Secunda cepit à fine diluvii, & duravit usque ad egressum Hebræorum ex Ægypto, & duravit usque ad quartum annum regni Salomonis, quo conditum fuit Templum, annis 480. Quarta cepit à quinto anno regni Salomonis, seu destructione anno à inchoatione templo, & duravit usque ad destructum, & exustum idem templum; vel potius usque ad finem captivitatis Babilonicæ annis 452. Quinta cepit à relaxata captivitate Judæorum, & initio monarchiæ Persicæ; & duravit usque ad Messiam adventum, seu Incarnatum filium Dei, annis 525. Sexta cepit à primo Christi adventu, duravit usque ad secundum illius adventum ad Judicium, & interitum universi, sed quo die nemo scit. Septima non jam in mundo, sed in cælo inchoabitur ætas à die extremi Judicii duratura usque in perpetuas æternitates. In septem autem ætates inter alios sic dividit Vincentius Fuga in *compendio notitiæ Orbis sacri, & profani in principio.* Prima mundi ætas, seu ejus infantia cepit ab ejus exordio, & duravit usque ad universale diluvium annis 1656. Secunda, seu pueritia cepit ab universali diluvio, & duravit usque ad ortum Abraham annis 382. Tertia, seu adolescentia cepit ab ortu Abraham, seu juvenus cepit ab ortu Moysis, & duravit usque ad Samuelis Principatum annis 476. Quinta, seu virilitas cepit à principatu Samuelis, & duravit usque ab Babilonicæ captivitate solutionem annis 577. Sexta, seu senectus cepit à soluta captivitate, & duravit usque ad Nativitatem Christi annis 536. Septima, seu decrepitas cepit à Nativitate Christi, & duravit usque ad finem, seu interitum Mundi.

Quia tamen in calculandis, & numerandis annis 64 ab Orbe condito usque ad Christi nativitatem effluxit, tot sunt fere sententiæ, quot capita, adeo ut, teste S.

nam Regnam literis Granatam rediret. Quo demum ipse Perezius ad rem recte percipiendam à Regina vocatus, frequenti majestatis sue colloquio, rem gloriosam, utilem, sanctamque aggrediendam firmissimis rationibus persuasit, & adductis in auxilium præter Talavericum Cardinali Mendozio, Ludovico à S. Angelo, & Alphonso Quintanilla, qui tunc apud Reges valebant, impetravit, ut certis conditionibus Columbo numerarentur septemdecim aureorum millia, & traderentur una navis, duæque Zelotes, centum & viginti militibus, ceterisque necessariis instructæ.

84 Cum his ille 3. Non. Augusti Gadibus ancoras constraxit 33. dierum navigatione per varias insulas V. M. milliariorum spatio Carimbranam dæxit, quam auctorem suæ fortunæ honori, Hispaniolæ nomine consecrare voluit: ubi cum quidquid indagine dignum videri posset, accuratissime perlustrasset, notasque præsertim, aurum apud indigenas vix non pro luto haberi, in Hispaniam regressus Ferdinand. Regem Barcinone convenit: cum quo, quid egerit, quantumque in vastissimis illis Regionibus, non modo fide, & moribus merendis, & integris provinciis, regnisque detegendis, namque in Catholica Fidei Catholicorumque Regum fidelitate inter molestissimas turbas, & apertas rebelliones contandis, ipsorumque Hispanorum similitudibus conspiciendis (quibus res maxime non semel in desperationem deductæ fuerunt) Deo, & Principibus præstitit Fratres S. Francisci, tum anno proxime sequenti, tum aliis succedentibus referemus.

85 Et ad annum 1493. Christophorus Columbus, quem anno precedenti lætum vidimus à se detectæ Hispaniolæ Nuntium ad Ferdinandum Catholicum Regem Barcinonam tulisse, alteram hoc anno navigationem aggressus est, acceptis navibus, personis, & rebus, quæ illum, & qualitate sufficere videbantur, ut insulam namer, aliasque Hispanorum Regum imperio subjugare, Fideique Magistros, qui barbaras nationes ad veræ Fidei normam erudirent, præsertim Franciscanos, ac præ aliis Joannem Perezium à Marchena, quem diximus præcipuum primæ navigationis promotorem fuisse, qui stramineum imprimis tugurium construxit, in eoque rem sacram omnium primus fecit, & SS. Eucharistiæ Sacramentum reposuit, atque ita hæc prima omnium Occidentalis Indiæ ecclesiarum fuit.

Secundum vero huic proximam idem Perezius opere tumultuario sub invocatione S. P. N. Francisci, adjuvanti pro consodalibus habitatione, construxit in ea civitate, quam Columbus mox ædificavit, indito nomine Sancti Dominici, ob sui patris memoriam, qui Dominicus nominabatur. Hoc vero cœnobium ipse Columbus in gratiam Perezii, cui suam fortunam post Deum acceptam ferebat, ditior factus, magnificentius è polito lapide construxit; & omni necessaria suppellectili, pro sua in S. Franciscum pietate, & incolarum statu extornavit, crescente in dies erga Fratres Insularum devotione, quos sacris documentis, & religiosissimæ vitæ exemplis ad fidem, & pietatem inducebant. F. Franciscus Haroldi in epitome Histor. Ord. Minor. ad annum 1492. & 1493.

86 Magellanica sic dicta est à Ferdinando Magellano Lusitano, qui hæc nuncupatam quintam mundi partem adinventit, & nomine Regis Hispaniarum conquisivit anno 1520. Ita D. Antonius Chiusole in sua geographia sub titulo mundi antiqui, & moderni, italicè scripta, tom. 2. cap. 18. §. 15. De Ivigne loc. cit. verb. Magellan: Abrahamus Ortellus leg. Capul. verb. Il Mondo, & alii passim: noantes, quod major, & maxima hujus Magellanice partis portio est abque incognita.

87 Mundus ad uberiorem ejus intelligentiam dividitur adhuc in quatuor partes, nempe in Continentem, Insulam, Peninsulam, & Isthmum. Continens, seu terra firma intelligitur pro quavis terra, quæ nec est Insula, nec Península, nec Isthmus. Insula est terræ portio undequaque aqua circumdata. Península, seu græcè Chersonesus, est media Insula circumdata quidem aqua, sed ex una parte annexa, seu unita terræ. Isthmus est terræ portio valde stricta inter duo maria inclusa, ut est

terra in medio Americæ inter mare Septentrionale, vulgo Mare del Nord, & mare pacificum, vulgo Mare del Zar.

Mundus quatuor habet spatia, seu plagas, quæ communiter à Latinis vocantur Quatuor mundi Plage, sive mundi Cardines. Ubi enim oritur Sol, vocatur Oriens: Ubi Sol occidit, appellatur Occidens: Ubi Sol reperitur circa meridiem, nominatur Meridies: & Plaga contra Meridiem nuncupatur Septentrio.

89 Et secundum has quatuor mundi plagas Cardinales quatuor etiam sunt venti principales, vocati venti Cardinales: Ventus enim, qui spirat ab Oriente vocatur Eurus, seu Subsolanus. Ventus, qui spirat ab Occidente, appellatur Zephyrus, seu Favonius: Ventus, qui spirat à Meridie, nominatur Auster, seu Notus. Et ventus, qui spirat à Septentrione, nuncupatur Boreas, seu Aquilo.

90 Præcipuis, & celeberris inter alia mundi systemata nunc in scholis tum Astronomicis, tum Physicis vigentia, tria sunt; nempe systema Ptolemaicum, Copernicanum, & Tichonicum. Systematis autem nomine intelligitur communiter constituto, seu dispositio quadam universi, ejusque partium inter se, explicandis motibus, ceterisque phenomenon accomodata. Cum enim Astronomi diu observasset diversos astrorum aspectus, quædam sibi fixerunt systemata, seu hypotheses, quibus motum illorum rationes redderent, eorumque apparentias salvarent, ac totam mundi fabricam positione, & ordine omnium sui partium repræsentarent.

91 Primum igitur, & vetustissimum systema inter tria prædicta est Ptolemaicum, sic dictum à Ptolemæo veterum Astronomorum facile Principe, qui seculo Christi secundo floruit, & dicto systemati ultimum complementum dedit, ob idque ab ipso denominatur, quamvis ipse non fuerit illius primus Auctor, cum tale systema tenuerint Plato, Aristoteles, Eudoxus, & clarissimi fere omnes Astronomi ipso Ptolemæo Antiquiores.

92 Systema mundi Ptolemaicum in centro universi globum terraqueum immobilem statuit, quem ordine ambiunt sphaera primo aeris, & secundo ignis; deinde succedunt orbis Planetarum hoc ordine, nempe prius orbis Lunæ, deinde Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Jovis, Saturni, ac postea sequitur firmamentum, seu cœlum stellarum fixarum, quibus adduntur cœli duo crystalini, & primum mobile, qui sunt cœli sine stellis; sicque undecim orbis in cœlesti illa supernaque regione iuxta hæc hypothesis, seu systema numerantur; & quamvis Ptolemæus nullam penitus de cœlorum soliditate mentionem fecerit, omnes tamen hujus hypothesis, seu systematis Patroni, cœlos solidos, & consistentes voluerunt; arbitrati fieri non posse, ut ea, quam admiramur, constanti lege astrorum motus in subtili, fluidaque substantia peragantur.

94 Hoc systema fere ab omnibus antiquis fuerat receptum: at nostris hæc temporibus fere ab omnibus rejicitur, cum experimento compertum sit, omnino repugnare, quod tota Regio Planetarum debeat esse solida, ita ut Planetæ suis orbibus sint affixi, & nonnisi cum eis moveantur; nam si regio planetarum non esset fluida, etsi ipsi planetæ affixi essent cœlis solidis, non possent ex uno cœlo in aliud descendere absque penetratione, quæ naturaliter est impossibilis, cum tamen certum sit, planetas nunc ascendere, & nunc descendere: Nam Mercurius, Venus, & Mars aliquando sunt supra Solem, & aliquando infra. Tum quia tot orbis, seu circuli concentrici, & epicycli, seu parvi circuli constituti à Ptolemaicis ad Planetarum phenomena explicanda, ipsismet planetarum phenomenon contradicunt, ut patet de incremento, & decremento luminis Veneris, & Lunæ, & de pluribus aliis hujusmodi, quæ post systema à Tichone adinventum, omnes fere Astronomi repugnare farentur.

95 Secundum mundi systema inter prædicta est Copernicanum, sic dictum à Nicolao Copernico Canonico Vormiensi Torunne in Borussia, id est, Prussia Polonica nato anno 1473. die 19. Februarii, qui in hoc systemate stabiliendo, illustrando, ac perficiendo continno 30. annorum labore, ac studio, nempe ab anno 1500. ad annum 1530. incubuit. Hoc tamen systema, licet non ita purgatum, & clarificatum, jam tenuerant Pythagoras, He-

Heraclides Ponticus, Nicetas Syracusanus, Ephantus Leucippus, Plato, alique vetustissimi Philosophi & Astronomi, & postquam fuit plene illustratum, ac perfectum à Copernico, ipsum sequitur sunt plurimi recentiores, ut Joachimus Rheeticus, Keplerus, Galilæus, Simon Stevinus, Philippus Lansbergius, Ismael Bullialdus, Renatus Cartesius, Newthonium, & alii, qui omnes hæc communiter appellatam Copernicanam Hypothesim pro suis viribus, & ingenii omnino tuerunt.

96 Hoc Copernicanum systema Solem in centro universi immobilem constituit, circa quem vult quod primò moveatur Mercurius, secundo Venus, tertio Terra conjunctim cum Luna, ac successively Mars, Jupiter, Saturnus. Ultra omnes has Planetarum ac terræ orbitas ponit sphaeram stellarum fixarum omnino immobilem, & in immensum pene spatium diffusam. Ad salvandas Solis apparentias, tres motus tribuit terræ, ipsam veluti planetam mobilem constituens: Unum nempe circa propriam axem, seu centrum ab Occasu in Ortum 24. horarum intervallo, qui diurnus appellatur, eo quod ab eo constituitur. Alterum in magno Orbe, seu Zodiaco circa Solem, secundum seriem signorum, qui vocatur annus, eo quod unius anni spatio perficitur. Tertium denique motum parallelum, seu inclinationis, sic dictum, eo quod sibi ipse mediante terræ axis in annua ejusdem revolutione sibi semper parallelus existit, eandemque cœli partem perpetuo respicit, unde fit, ut dum terra motu annuo circa Solem convertitur, solitæ tempestatum vicissitudines serie temporibus redeant: hinc axis terræ sibi ipsi, & axi Equatoris, seu mundi semper parallelus in ea hypothesis concipiendus est; & appellat ipsum etiam motum inclinationis; quia terra, ut dicit ipse, modo in unam sui partem axi proximam, & modo in alteram oppositam parum deflectit.

97 At vero hoc Copernicanum systema utpote manifeste contrarium Scripturæ, aliis omnibus rationibus, est tamquam thesis penitus rejiciendum; quod enim Sol moveatur, habetur expresse in pluribus Sacræ Scripturæ locis. Genes. enim cap. 1. n. 14. "Dixit Deus, fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos;" quibus verbis aperte demonstrat, dies, noctes, & anni tempora horum magnorum luminarium Solis, & Lunæ decursu, constitui, & maxime Solis, qui suo ad nos accessu, & recessu constituit signa quatuor anni temporum, Veris, Æstatis, Autumni, Hyemis, atque sua regulari circuitione horas, dies, noctes, menses, & annos ordinat; quod non possit facere, si esset immobilis absque ullo penitus motu. Josue cap. 10. n. 12. 13. & 14. expresse habetur: Tunc locutus est Josue... dixitque coram eis, Sol contra Gabaon ne movearis; & Luna contra vallem Ajalon: steteruntque Sol, & Luna donec ulcisceretur se gens de inimicis suis... stetit itaque Sol in medio caeli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Et Ecclesiastes c. 1. n. 5. & 6. Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flexitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu pergit spiriter, & in circulos suos revertitur. Et Isaia cap. 38. n. 8. Reversus est Sol (in horologio Achaz) decem lineis per gradus, quos descenderat; juxta id quod habetur etiam 4. Reg. cap. 20. num. 11. Et Matthæi cap. 5. num. 45. Christus ipse dicit: Qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos. Et Apostolus ad Ephesios cap. 4. num. 26. dicit: Sol non occidat super iracundiam vestram. Quod autem Terra firma stet, & non moveatur, habetur Paralipomenon lib. 1. cap. 26. num. 30. Ipse enim fundavit orbem immobilem. Et Psal. 91. num. 1. Etenim firmavit orbem terre, qui non commovebitur. Et Psal. 103. num. 5. Qui fundavit terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi. Et Prov. cap. 8. num. 29. Quando appendebat fundamenta terre. Hinc jure merito Copernici, Pythagoræ, Galilæi, suorumque sequacum contraria Sacræ Scripturæ anno 1633. sub Urbano VIII. proscripta est ut temeraria, & hæretica apud Ricciolum lib. 9. Alma-gest. & Fortunatum à Brixia in cit. Philosophia Mecha-

nic. tom. 1. tract. 1. diss. 2. proposit. 3. ac Ursayam instr. criminal. lib. 1. tit. 6. de crimine hæresis num. 2. ubi habet præcisè hæc verba: Si aliquis hodie asseveraret, Terram esse mobilem, Solem vero orbis centrum, & immobilem, esset hæreticus; quia contrarium à Sacra Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis definitum fuit die 22. Junii 1633. teste Caferr. in synagmat. vetust. ad dict. diem 22. Junii.

98 Nec valet, quod Copernicani dicant, suam opinionem de terræ motu felciori etiam pluribus Sacræ Scripturæ textibus, ut Psal. 96. num. 10. Commota est, & contremuit terra. Psal. 81. num. 5. Movebuntur omnia fundamenta terre. Psal. 93. num. 6. Commovetur à facie ejus universa terra. Job. cap. 9. num. 6. Qui commovet terram de loco suo, & columna ejus concutitur; cum similibus. Non valet, inquam, quia isti Scripturæ textus, & alii consimiles non sunt intelligendi de motu terræ vero & proprio, sed de motu terræ metaphorico; nempe sumendo terram pro hominibus illius incibus; qui vel timore, vel stupore, aut læritia ad occurrentia divinitus prodigia commoverunt: vel intelligendi sunt de motu violento, & extraordinario; quo Deo volente interdum terra concutitur, ut patet in tot terræmotibus, quibus non solum Urbes, sed & interdum integræ provincie sunt concussæ, & everse.

99 Nec valet instare, quod in tali metaphorico & improprio ac apparenti terræ motu essent intelligendi etiam Scripturæ textus pro nostra sententia de terræ quiete, & Solis motu, quemadmodum navigantibus stare navim, ac litora moveri videntur, juxta illud. Virgilius lib. 3. Æneid. vers. 72. Ibi: Procehbur portu, terraque, urbesque recedunt; cum Scripturæ sæpe ad vulgi captum sese accomodet, ut cum Lunam vocat luminare magnum Genes. cap. 1. num. 10. quamvis reipsa sit luminare fere omnium minimum. Non valet, inquam, quia intelligentia de vero & proprio motu Solis, & terræ quiete in textibus Scripturæ pro nostra sententia adductis, est sic explicata & definita ab Ecclesia ex supra dictis. Non sic autem in illis pro contraria opinione allatis. Ad aliud autem de Luna, quæ vocatur luminare magnum, responderetur, quod sic appellatur ratione magnæ efficaciz, quam præ cæteris astris, Sole excepto, qui vocatur luminare majus, habet in sublimitate. Tum quia (quamvis ex illis Scripturæ textibus, aliisque rationibus à Copernicis allatis, defendi possit Copernicanum systema ut hypothesis, ut anno 1620. concessit ipsant Sacra Sanctissimæ Inquisitionis Congregatio, ut testatur Puchotius loc. cit. cap. 3. vers. Respondeo primo, Pater Fortunatus loc. cit. §. Prop. tertia, & alii; qui in hypothesis nihil omnino affirmatur, ut in rerum natura actu positum, sed tantum ut possibile, juxta illud Cicerois lib. 5. quasi. Tusculanarum, ibi: Licet aliquid fingere docendi causa: nec per talem hypothesis habeatur terram revera moveri localiter: sed solum si terra localiter moveretur, quod tamen non est verum, optime omnia phænomena tum ad physicam, tum ad astronomiam spectantia salvarentur, & facilius eorumdem ratio reddi posset.) Nullimode tamen systema Copernicanum de motu terræ, & Solis quiete defendi potest ut thesis, seu assertio, cum id ex supra dictis constet esse ab Ecclesia proscriptum. Illud autem est discrimen inter thesim, & hypothesis, quod thesis rem ita esse, & revera existentem asserit, & concludit, & ut talem defendit: Hypothesis vero nihil omnino certo asserit ut revera actu existens, sed solum ex re certo modo constituta aliquid ut possibile deducit, sed an res ita sit, non decretit.

100 Tertium mundi systema inter prædicta, est Tichonicum, sic dictum à Tichone Braheo, nobili Dano Astronomiz restauratore, qui cum animadverteret, systema Ptolemaicum rationi, & experientiz; Copernicanum Sacræ Scripturæ, ac phenomenon adversari adhibitis pluribus peritissimis Mathematicis, libris astrorum motibus, eorumque phenomenon accuratis observationibus, ingentibus labore & studio expensis, circa finem XVI. seculi regnante in Dania Christierno IV. novum systema medium inter Ptolemaicum, & Copernicanum, ac